

habebat. « Unxit eum (1) Dominus Deus suis oleo lætitiæ » præ consortibus ejus¹, » ut et nos consortes ejusdem suæ unctionis, id est gratiæ spiritualis dignetur facere participes, quod non tamen aliter quam (2) diligendo justitiam, et odiendo iniquitatem, adipisci merebimur; nam et de ipso Psalmus qui hæc loquitur præmisit: « Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem²; » et prædicando videlicet gloriam capitis, et membra quæ ad hoc pertinere possint, qualiter conversari debeant, ostendendo. Reminiscamur quia ipse diluculo venit in templum, et ipsi existere nostri Conditoris studeamus templum; discussis vitiorum tenebris, in lucem proficere virtutum, quatenus etiam nostra præcordia visitare Dominus, nos cœlestibus instruere disciplinis, et quidquid in nobis sordidum repererit propitius emundare dignetur, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XVI.

De Verbis Evangelii secundum Joannem: *Dixit Jesus Discipulis suis: Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo, neque Apostolus major est eo qui misit illum, etc.* Joan. XIII, 16-32.

Educitur hic sermo ex Bibl. Ædil. Cod. cxlii, fol. 204, Differt ab iis qui editi sunt de eadem Scriptura in tractatibus lix, lx, lxi et lxii, sed in quibusdam ad eorum-

¹ Psal. XLIV, 8. — ² Ibid.

(1) Cod. enim. — (2) Id. tam... quia.

dem explicationes accedit. Nomen habet Augustini in Codice, nec satis constat utrum sit diversa homilia a sancto Doctore facta, an earumdem brevius compendium. Quidquid sit, in tantis sapit Augustinum, ut non præmittendus videatur. Locus ejus post sermonem Maurinensem cxi.

SYNOPSIS.

I. De electione Judæ. II. Præscientia Christi. III. Honor Christi ministris collatus. IV. Græcorum usus de die Paschæ. V. Turbatio christianismo non repugnat. VI. Judæ crimen insinuat Christus, non prorsus patefacit. VII. Interrogatio facta a Joanne. VIII. Quomodo in Juda, qui jam a diabolo possessus erat, introivit Satan. IX. Crimen a Christo non præceptum. X. Non prohibitum est argentum habere, sed ma'e habere. XI. Judæ impudens malitia. XII. Clarificatio Filii hominis.

I. Non intelligit Judam fore beatum cum cæteris facientibus ea quæ ipse Dominus fecit et docuit. Et hoc est quod sequitur: « Non de omnibus vobis dico, ego » scio quos elegerim; sed ut impleatur Scriptura: Qui » manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum » suum¹. » Judas levavit contra eum calcaneum suum, hoc est, conculcavit eum in quantum potuit. Alia vero translatio Psalmi sic habet: « Homo pacis meæ in quo » speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me » supplantationem². » Elegit quidem Dominus Judam ad illud quod de eo factum est, in salutem aliorum: undecim vero elegit sibi sequaces, ut beati fierent. Unde alibi: « Elegi vos duodecim, et unus diabolus est³. »

II. « A modo dico vobis, priusquam fiat, ut credatis, » cum factum fuerit, quia ego sum⁴. » Ac si dicat:

¹ Joan. XIII, 18. — ² Psal. XL, 10. — ³ Joan. VI, 71. — ⁴ Id. XIII, 19.

Usque huc toleravi, obtacui; sed jam noto proditorem, antequam faciat, quod cito facturum est, ut postea credatis, quia ego sum ille de quo Scriptura illa prædixit.

III. Cum igitur exemplo suo docuit Apostolos humiliationem et calcanei passionem, supponit quo consoletur eos honorem (1), quod ipse et Pater in eis recipietur. « Amen, amen dico vobis, qui accipit si quem misero, » me accipit. Qui autem me accipit, accipit eum qui me » misit¹. » In verbis istis non unitas naturæ missi et mittentis, sed in misso mittentis auctoritas commendatur. Quisquis ergo missum sic accipiat, ut in eo mittentem attendat, ut in Petro Christum, scilicet in servo Dominum, in Christo Patrem, scilicet in Unigenito Genitorem.

IV. Acute intuendum, si prædicta coena fuit eadem quæ paulo post commemoratur, quomodo ante diem festum Paschæ facta est? Sed supra dictum est, et diem azymorum pro Pascha, et pro diebus azymorum, quorum primus et ultimus major cultu habebatur, poni Pascha. Unde Joannes dicit: « Ante diem festum Paschæ, » vocando Pascha primum diem solemnitatis sequentis, id est, sextam feriam. Græci vero non illum diem, cujus vespere luna quartadecima apparuit, sed solum sequentem vocant diem (2) immolationis Agni, dicentes Dominum quinta feria anticipando comedissem cum Discipulis paschalem agnum, et tunc instituisse sacramenta carnis sanguinisque sui, dum adhuc fermentatum comederetur, ideoque in fermentato sacrificant. Dicunt itaque Dominum ipso die Paschæ crucifixum fuisse ad meridiem, et ad hoc confirmandum inducunt, quia Judæi noluerunt intrare in prætorium, scilicet Pilati domum, ne contaminarentur; sed comederent Pascha, non intelli-

¹ Joan. XIII, 20.

(1) Cod. *honore*. — (2) Id. addit *male et*.

gentes Pascha, nisi esum Agni. Cum igitur patenter contrarii sint tribus Evangelistis, impudenter dicitur (1), Joannem in hac parte correxisse eos; sed constat omnes eodem spiritu locutos fuisse, ne si in uno errarent, in aliis minus eis crederetur.

V. « Cum hæc dixisset, turbatus est spiritu, et pro- » testatus est, et dixit: Amen, amen dico vobis quia » unus ex vobis tradet me². » Protestatur, id est, prædicit occultum crimen, ut videns proditor se latere non posse, pœniteat facti. Nec tamen designat eum ex nomine, ne aperte coargutus, impudentior fiat. Mittit ergo crimen in numero, ut conscius pœnitentiam agat. Turbatus est Dominus potestatis (2), transfigurans in se affectum nostræ infirmitatis. Ergo quando turbamur, non desperemus. Pereant argumenta philosophorum (3), qui negant in sapientem cadere perturbationes animorum. Turbetur animus christianus non miseria, sed misericordia. Quod enim Dominus turbatur spiritu, significat turbandos spirituales ex charitate, cum urgens causa zizania a tritico ante messes cogit separare.

VI. « Et illi cœperunt contristari, et dicere singilla- » tim: Numquid ego sum, Domine²? » Noverant undecim Apostoli, quod nihil tale cogitaverant, sed plus credunt Magistro, quam sibi, et timentes fragilitatem suam, tristes quærunt de peccato, cujus non habent conscientiam. Quibus ait: « Qui mecum intingit manum » in catino, hic me tradet³. » Cæteris contristatis, et retrahentibus manus, et interdicens cibos ori suo, Judas impudentia qua proditurus erat Magistrum, manum mittit in paropside, ut audacia bonam conscien-

¹ Joan. XIII, 21. — ² Matth. XXVI, 22. — ³ Marc. XIV, 20.

(1) Cod. *dicit*. — (2) Id. *potestate*. — (3) Vide Augustin. in Joan. tractat. LX, num. 3.

tiam mentiretur. Et notandum quod omnes duodecim de eodem vase in circuitu cibos cum Domino sumebant in cœnaculo strato, quasi jacendo more antiquo recumbentes; alioquin proditor per intinctionem manus expresse notatus esset, si nullus de aliis ad escam Domini manum extendisset. Quod vero Matthæus paropsidem¹, Marcus catinum dicit²; unus quadraturam vasis, alter quia esset fictile designat. « Filius quidem hominis vadit, sicut » scriptum est de illo; vae autem homini illi, per quem » Filius hominis tradetur³. » Poena prædicatur, ut qui pudore non vincitur, timore corrigatur. Etiam hodie vae illi qui altaribus sacrosanctis malignus accedit, et præcordiis aliquo scelere pollutis. « Bonum erat ei, si natus » non fuisset homo ille⁴. » Si in utero matris mortuus fuisset, ne vivus nasceretur, in comparatione mali, quod postea promeruit, bonum sibi esset. Sic dicitur, Ponticum mare dulcius esse, quam cætera maria, id est, minus amarum; vel usitate et simpliciter dictum est, multo melius esse non subsistere, quam male subsistere, ut si de aliquo pessimo diceretur: Melius esset illi si nunquam fuisset.

VII. « Aspiciebant ergo ad invicem Discipuli, hæsi- » tantes de quo diceret⁵, » et quærentes inter se, quis esset ex eis qui hoc facturum esset. « Erat ergo recumbens » unus ex Discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat » Jesus⁶. » Quid dixerit (1), « In sinu, » paulo post ait, ubi dicit, « Supra pectus Jesu. » Ipse est Joannes quem diligebat Jesus, non plus omnibus, sed familiarius, ut adolescentem, ut cognatum, ut virginem, in quo formam contemplativorum proposuit. Erat enim consuetudo,

¹ Matth. xxvi, 23. — ² Marc. xiv, 20. — ³ Matth. xxvi, 24. — ⁴ Ibid.

— ⁵ Joan. xiii, 22. — ⁶ Ibid. 23.

(1) Vide August. in Joan. tractat. lxi, num. 4.

ut scriptor gestorum, cum ad se veniret, tanquam de alio loqueretur; per sinum significatur secretum, de quo bibit divinitatis sacramentum. « Innuit ergo huic Simon Petrus, » et dicit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recu- » buisset ille supra pectus Jesu, dicit ei: Domine, quis » est? Respondit Jesus: Ille est, cui ego intinctum panem » porrexero¹. » Interrogat Petrus Joannem non verbis, sed nutu corporis, Joannes Dominum familiari consilio, cui submissa voce exprimit proditorem.

VIII. « Et cum intinxisset panem, dedit Judæ Simo- » nis Iscariotis, et post buccellam tunc introivit in illum » Satan². » Dominus per intinctam buccellam suam exprimit traditorem, fortassis per panis intinctionem, illius significans fictionem. Non enim omnia quæ intinguntur, abluuntur, sed nonnulla tinguntur, ut inficiantur. Si autem bonum aliquod hæc tinctio significat, eidem bono ingratum non immerito secuta est damnatio. Nota quia intraverat Satan in cor Judæ, quando pactus est cum Judæis pretium de sanguine Domini, ut ait Lucas. Venerat ergo ad cœnam habens diabolum in cogitatione; post panem vero intravit in eum, non ad hoc, ut illum tentaret; sed ut proprium possideret. Intrat enim in cor, immittendo iniquas persuasiones cogitationibus iniquorum. Sed nunc intelligere debemus a diabolo Judam plenius esse possessum, sicut Apostoli, qui jam post resurrectionem acceperant Spiritum sanctum, insufflante Domino et dicente: « Accipite Spiritum sanctum³, » postea plenius acceperunt in die Pentecostes.

IX. « Dicit ei Jesus: Quod facis fac citius⁴. » Non præcepit facinus, sed prædixit, dans in se potestatem, ut quia voluntatis crimen pro facto pensatur, invidia

¹ Joan. xiii, 24-26. — ² Ibid. 26, 27. — ³ Id. xx, 22. — ⁴ Id. xiii, 27.

perageret re, quod voluntate jam fecerat (1). Festinat Dominus in bonum salutis fidelium, quod Judas operatur, sed non sibi. Multi quippe bonum, ut Judas, faciunt, sed nihil proficit illis.

X. « Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid » dixerit. Quidam enim putabant, quia loculos habebat » Judas, quod dicit ei Jesus: Eme ea quæ opus sunt non » bis ad diem festum, aut egenis ut aliquid daret¹. » Habebat Dominus loculos, oblata fidelium conservans suorum necessitatibus. Tunc ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, ubi intelligeremus, quod præcepit non cogitandum de crastino, non ad hoc fuisse præceptum ut nihil pecuniæ servetur a Sanctis; sed ne Deo pro ista serviat, et propter inopiæ timorem justitia deseratur.

XI. « Respondens autem qui tradidit eum dixit: Num- » quid ego sum, Rabbi²? » Ne tacendo se prodere videretur, interrogat, sicut alii. In hoc quod ait: « Rabbi, » jungit affectum blandientis, et magistrum vocat, quasi excuset prodicionem. « Ait illi: Tu dixisti³. » Cogitando aliquid dicitur, juxta illud: « Dixerunt apud semetipsos⁴. » Constat itaque, quia Judas corde dixit, et ratum habuit se esse proditorem. Confutatur ergo, cum audit: « Tu » dixisti, » nec tamen aliis aperte exprimitur. Potest enim intelligi quasi Dominus diceret, Non ego dixi. Cum ergo accepisset ille buccellam, exiit continuo. « Erat autem » nox⁵. » Quia bono male usus est, hæc præsumptio peccata auxit, ut aperte a Domino recederet. Nox autem congruit sacramento; erat enim, qui exiit, filius tenebrarum, faciens opera tenebrarum.

XII. « Cum ergo exiisset, dicit Jesus: Nunc clarifica-

¹ Joan. XIII, 28, 29. — ² Matth. XXVI, 25. — ³ Ibid. — ⁴ Ibid. 22. — ⁵ Joan. XIII, 30.

(1) Cod. male faceret.

» tus est Filius hominis, et Deus clarificatus est in eo. Si » Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificavit eum in » semetipso, et continuo clarificavit eum¹. » Exeunte Juda, pro quo dicebatur: « Non estis mundi omnes², » remanserunt soli mundi cum suo mundatore. In hoc significata est clarificatio Christi, in qua separatis malis, manebit in æternitate cum sanctis. Cum enim transibit mundus, nemo in populo Christi remanebit immundus. Et quia res significantes, tanquam significatæ, appellantur, ut petra non dicitur, Significabat Christum, sed, Christus erat (1); ita non dicit: Nunc significata est clarificatio; sed, Clarificatus est Filius hominis, id est, Deus clarificatus in eo, quia hæc est clarificatio Filii hominis. Quod quasi exponens subdit: « Si Deus clarificatus est in eo, » quia non venit facere voluntatem suam, sed Patris, et « Deus glorificabit eum in semetipso (2), et continuo fiet » hæc glorificatio³; » statim autem post mortem resurget humana natura immortalis (3) æternitate, in quo apparebit Deum habere in se, qui eam resuscitabit. Vel quia mox futura quasi jam facta reputantur, potest et ita intelligi: Ecce traditor inducit mercatores mortis, flagella, crucem; sed gloria triumphalis hæc est. Nunc clarificabitur Filius hominis, quia Sancti qui in tenebris expectant, videbunt Deum, anima ejus ministrante, quam cito expirabit. Et hoc est quod dicit Deum clarificari in eo. Si Deus clarificabitur in eo, id est, in membris ejus, ut expositum est, constat, quia « Deus et glorificabit eum » in se ipso, et continuo glorificabit, » ne differatur ejus immortalis resurrectio, ut aliorum.

¹ Joan. XIII, 31, 32. — ² Ibid. 10. — ³ Ibid. 31, 32.

(1) Deest vox erat in cod. — (2) Cod. male in sæculo. — (3) Id. in mortali.